บทความวิจัย

วิจิตราแห่งภูษา บาบ๋า-ย่าหยา :
แต่งกายจากการผสานรูปแบบศิลปะข้ามวัฒนธรรม
The Elegance of Clothes Baba-Nyanya :
Costumes Using Art Forms from Different Cultures

อริสา ศิริเจริญไชย

Arisa Siricharoenchai

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Chiang Mai University

วันที่รับบทความ : วันที่ 1 เมษายน 2567

วันที่ส่งบทความที่แก้ไข : วันที่ 23 พฤษภาคม 2567

วันที่ตอบรับบทความเพื่อตีพิมพ์ : วันที่ 20 มิถุนายน 2567

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้เป็นบทสรุปที่ได้จากการศึกษาเฉพาะเรื่องของผู้เขียน เรื่อง “เครื่องแต่งกายบาบ๋า-ย่าหยา ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต” ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรศิลปบัณฑิต สาขาศิลปะการแสดง ภาควิชาศิลปะไทย คณะวิจิตรศิลป์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ปีการศึกษา 2565 โดยบทความชิ้นนี้มุ่งนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการผสานวัฒนธรรมการแต่งกายที่เกิดจากการแต่งงานข้ามวัฒนธรรม มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของเครื่องแต่งกายบาบ๋า-ย่าหยา ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต และศึกษาองค์ประกอบเครื่องแต่งกายบาบ๋า-ย่าหยา ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต การศึกษาครั้งนี้มีการใช้อุปกรณ์และเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล โดยใช้แนวคำถามสำหรับการสัมภาษณ์และการบันทึกภาพเพื่อนำมาใช้ประกอบการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้เขียนใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งการดำเนินงานวิจัยครั้งนี้มีกระบวนการศึกษาจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ หนังสือ วารสาร บทความ และแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้อง รวมไปถึงข้อมูลจากการสัมภาษณ์บุคคลข้อมูลและผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย ผลจากการศึกษา พบว่าการแต่งงานเป็นกระบวนการที่สามารถกำหนดรูปแบบวัฒนธรรมที่มีการผสมผสานได้จากความแตกต่างด้านวัฒนธรรมของคู่สามีภรรยาที่มีการดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกัน ซึ่งผลจากการผสานวัฒนธรรมมีการแสดงออกผ่านรูปแบบวิถีชีวิต ประเพณี อาหาร สถาปัตยกรรม และเครื่องแต่งกาย

คำสำคัญ: เครื่องแต่งกาย บาบ๋า-ย่าหยา การแต่งงาน

ABSTRACT

This article summarizes the results of the author's specific study on the topic "Baba-Nyanya Costume in Muang Phuket," which is part of the Bachelor of Fine Arts Program in Performing Arts, Faculty of Fine Arts, Chiang Mai University, academic year 2022. The purpose of this article is to introduce a concept about the creation of clothing through the use of art from different cultures. The objective is to study the history of Baba-Nyonya costumes and the elements of Baba-Nyonya costumes in Muang Phuket. The author employs a qualitative research methodology, which includes studying related research, such as books, journals, articles, and related information sources, as well as conducting interviews with individuals and professionals involved in this research. The study revealed that marriage is a process where cultural integration can be influenced by the cultural differences between couples who live together. The results of cultural integration are expressed through lifestyles, traditions, food, architecture, and clothing.

KEYWORDS: Costume, Baba – Nyonya, Wedding

บทนำ

“เสื่อผืนหมอนใบ” เป็นคำพูดที่ใช้กล่าวถึงคนจีนที่อพยพมาจากแผ่นดินใหญ่เพื่อประกอบอาชีพดำรงชีวิตให้อยู่รอดจากความอดอยากที่เกิดจากปัญหาสังคมและเศรษฐกิจ คนจีนเหล่านี้อพยพออกจากประเทศ และเข้ามาเป็นกลุ่มชนชั้นแรงงานที่สำคัญ ด้วยความขยัน ความมุ่งมั่น ประกอบกับพื้นฐานความไม่มั่นคงของสังคมจีน ทำให้ชาวจีนที่อพยพมายังประเทศไทยสามารถรวมกลุ่มจนกลายเป็นชุมชนที่เข้มแข็ง (วันชัย ตันติวิทยาพิทักษ์, 2562)

ชาวจีนประกอบอาชีพและดำรงชีวิตในประเทศไทย นำเอาวัฒนธรรมเดิมของตนเข้ามาผสมผสานกับวัฒนธรรมในพื้นที่ต่าง ๆ ของประเทศไทย จนกลายเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกันไป ซึ่งการผสานวัฒนธรรมจีนและวัฒนธรรมไทยพื้นถิ่นเข้าด้วยกันนี้เกิดขึ้นตั้งแต่สมัยอดีต ผ่านเส้นทางการเดินเรือและเส้นทางการค้า ที่ก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนสินค้า ภาษา และศิลปวัฒนธรรม นอกจากนี้การแต่งงานข้ามเชื้อชาติ ยังทำให้เกิดสายเลือดผสม “ชาวไทยเชื้อสายจีน” โดยเฉพาะในพื้นที่ภาคใต้ของประเทศไทยที่มีการเกิดขึ้นของกลุ่มชาติพันธุ์ “บาบ๋า-ย่าหยา[1]” ซึ่งได้สร้างอัตลักษณ์ทางด้านวัฒนธรรมที่โดดเด่นจนสามารถพัฒนากลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในปัจจุบัน

จังหวัดภูเก็ตมีลักษณะภูมิประเทศเป็นเทือกเขาซึ่งสามารถใช้เป็นแนวกำบังลมและฝนในฤดูมรสุม จึงทำให้นักเดินเรือและกลุ่มพ่อค้านิยมแวะพักเพื่อซ่อมบำรุงเรือ รวมไปถึงทำการซื้อขายสินค้าก่อนการเดินทางครั้งต่อไป จังหวัดภูเก็ตจึงเป็นที่รู้จักในฐานะเมืองท่าและแหล่งเหมืองแร่ นอกจากนี้ยังมีการเข้ามาตั้งถิ่นฐานของต่างชาติ ซึ่งส่งผลให้ประเทศไทยมีการทำการค้าโดยตรงกับปีนัง มะละกา และสิงคโปร์ ก่อให้เกิดกิจการเหมืองแร่อย่างเป็นทางการ (จารุณี คงกุล, 2563) กลุ่มพ่อค้าชาวจีนที่ออกเดินเรือมีการอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในจังหวัดภูเก็ตเพื่อผลประโยชน์ทางการค้าและการแสวงหาโชคลาภ เหมืองแร่ และดีบุก โดยกลุ่มคนเหล่านั้นเป็นชายโสดหรือเป็นเด็กชายที่เดินทางมากับญาติพี่น้องแล้วเติบโตในจังหวัดภูเก็ต ทำให้มีการสร้างครอบครัวกับชาวภูเก็ตท้องถิ่น ชาวภูเก็ตจึงเรียกลูกที่เกิดมามีสายเลือดผสมเหล่านี้ว่า บาบ๋า โดยชาวภูเก็ตใช้เรียกทั้งผู้หญิงและผู้ชาย การแต่งงานของชาวจีนและชาวภูเก็ต ก่อให้เกิดวัฒนธรรมบาบ๋าที่มีการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมจีนกับคนไทยท้องถิ่น โดยเฉพาะด้านวัฒนธรรมการแต่งกายที่เห็นได้ชัดเจนจากการประยุกต์การแต่งกายของชาวมาเลเซียกับการแต่งกายของชาวจีนเข้าด้วยกัน ซึ่งลักษณะการแต่งกายนี้มีอิทธิพลมาจากปีนัง เนื่องจากคนภูเก็ตได้รับการถ่ายทอดวัฒนธรรมและวิถีชีวิตมาจากชวา – ปีนังที่มีการเดินทางเข้ามาทำการค้าขาย ประกอบกับชาวจีนส่วนหนึ่งที่อพยพมายังจังหวัดภูเก็ตเป็นกลุ่มชาวจีนที่มาจากปีนัง ดังนั้นวัฒนธรรมต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นอาคารบ้านเรือน อาหาร หรือการแต่งกายของชาวภูเก็ตจึงได้รับรูปแบบมาจากปีนัง (ปิยะนันท์ ลานยศ, 2553)

[1] บาบ๋า-ย่าหยา(Baba-Nyonya) เป็นคำที่ใช้เรียกลูกผสมระหว่างชาวจีนกับชาวพื้นถิ่นไทยหรือมลายู โดยคำว่า บาบ๋า ใช้เรียกผู้ชาย และคำว่า ย่าหยา ใช้เรียกผู้หญิง (วิกรม กรุงแก้ว, 2563, น. 61)

ชาวภูเก็ตดั้งเดิมมีรูปแบบการแต่งกายที่แตกต่างกันตามเชื้อสายอยู่ 3 รูปแบบ ได้แก่ 1) ชาวไทยพื้นถิ่น 2) ชาวมุสลิม และ 3) ชาวไทยจีน โดยมีรูปแบบการแต่งกายตามวัฒนธรรม ความเชื่อ และประเพณีที่ปฏิบัติสืบทอดต่อกันมา วัฒนธรรมการแต่งกายของสตรีชาวบาบ๋า เป็นการผสมผสานวัฒนธรรมจีนและมลายูเข้าด้วยกัน โดยในอดีต กลุ่มชนชั้นสูงและครอบครัวที่มีฐานะร่ำรวยจะแต่งกายอย่างประณีตและงดงาม ส่วนชายชาวบาบ๋ามักจะสวมเสื้อคอจีนแขนยาว ติดกระดุมห่วงทุกเม็ด และสวมกางเกงขายาว สีที่นิยม คือ สีดำ สีน้ำเงิน และสีขาว หากเป็นชนชั้นแรงงานจะนิยมสวมเสื้อแขนยาวคอกลม และสวมกางเกงจีน ต่อมามีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการแต่งกายโดยสวมเสื้อคอตั้งแขนยาวคล้ายเสื้อราชปะแตน สวมกางเกงขายาว และรองเท้าผ้าใบ หรือที่เรียกว่า “ชุดนายเหมือง” สำหรับหญิงสาวหากมีฐานะร่ำรวยจะสวมเสื้อคอตั้งแขนจีบเป็นตัวใน ใส่ครุยยาวสวมทับ ประดับด้วยเครื่องโกรสัง และเกล้ามวยสูงที่เรียกว่า ชักอีโบย ประดับด้วยมงกุฎหรือดอกมะลิรัดมวยผม ซึ่งวัฒนธรรมการแต่งกายของสตรีชาวบาบ๋าที่ปรากฏให้เห็นในภาคใต้ของประเทศไทยมี 5 รูปแบบ ได้แก่ ชุดครุยยาว ชุดคอตั้งมือจีบ ชุดเคบายา ชุดครุยท่อน และชุดเสื้อลูกไม้ โดยองค์ประกอบของการแต่งกายของสตรีชาวบาบ๋าประกอบด้วย เสื้อ ผ้านุ่ง เครื่องประดับ มงกุฎ และรองเท้า (จิตตาภรณ์ กล่อมแดง และคณะ, 2560)

ปัจจุบันการแต่งกายด้วยชุดบาบ๋า-ย่าหยา สามารถพบเห็นได้ทั่วไปในเขตอำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต เนื่องจากเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม รวมไปถึงมีการส่งเสริมวัฒนธรรมในชุมชนย่านเมืองเก่า จึงทำให้เอกลักษณ์การแต่งกายของสตรีชาวบาบ๋า รวมไปถึงวัฒนธรรมแห่งผืนผ้าปาเต๊ะ ได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตอำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าการแต่งกายของสตรีชาวบาบ๋าเป็นรูปแบบการแต่งกายที่มีประวัติอันยาวนานและมีคุณค่าทางด้านความงามและวัฒนธรรมต่อชาวบาบ๋าและชาวภูเก็ต ซึ่งมีความแตกต่างจากพื้นที่อื่น ๆ ที่แม้ว่าจะมีการนำผ้าปาเต๊ะไปใช้เป็นเครื่องแต่งกายเช่นเดียวกัน แต่ไม่ได้มีรูปแบบการแต่งกายที่ชัดเจนและมีประวัติสืบทอดต่อกันมาอย่างยาวนาน ดังนั้นผู้เขียนจึงต้องการศึกษาเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของเครื่องแต่งกายบาบ๋า–ย่าหยา และรูปแบบองค์ประกอบในเครื่องแต่งกายบาบ๋า-ย่าหยา ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต เพื่อให้ทราบถึงเอกลักษณ์ทางด้านวัฒนธรรมการแต่งกายที่ปรากฏให้เห็นและเป็นที่นิยมในจังหวัดภูเก็ต เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานในอนาคต และสามารถนำแนวทางการอนุรักษ์เครื่องแต่งกายบาบ๋า–ย่าหยาไปต่อยอดเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมที่เก่าแก่นี้ให้ยังคงอยู่ต่อไปในอนาคต

บทความนี้ผู้เขียนต้องการนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการผสานวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์บาบ๋า-ย่าหยาที่มีความโดดเด่น โดยเฉพาะวัฒนธรรมการแต่งกายที่สร้างขึ้นใหม่โดยนำเอารูปแบบดั้งเดิมมาประยุกต์ให้เข้ากับสภาพสังคม และประวัติความเป็นมาของเครื่องแต่งกายบาบ๋า-ย่าหยาที่เกิดจากการแต่งงานข้ามวัฒนธรรมระหว่างวัฒนธรรมไทยพื้นถิ่นและวัฒนธรรมจีนที่เดินทางเข้ามาในภายหลัง ซึ่งวัฒนธรรมเหล่านี้มีผลต่อการกำหนดรูปแบบวัฒนธรรมการแต่งกายแบบผสมผสานจนนำไปสู่การเกิดเป็นเอกลักษณ์ทางด้านวัฒนธรรมเฉพาะพื้นที่

เพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับรากฐานทางวัฒนธรรมที่นำมาผสมผสานและสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการอนุรักษ์ ส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่นให้กับผู้ที่มีความสนใจ

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของเครื่องแต่งกายบาบ๋า-ย่าหยา ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต
2. เพื่อศึกษาการผสานวัฒนธรรมการแต่งกายบาบ๋า-ย่าหยาจากกระบวนการแต่งงานข้ามวัฒนธรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการศึกษาภาคเอกสารจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง การลงพื้นที่ภาคสนาม เพื่อเก็บข้อมูลและตัวอย่างเครื่องแต่งกาย และการสัมภาษณ์บุคคลข้อมูลที่มีความเชี่ยวชาญ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของเครื่องแต่งกายบาบ๋า-ย่าหยา รวมไปถึงกระบวนการทางวัฒนธรรมที่ทำให้เกิดการผสานวัฒนธรรมเป็นการแต่งกายที่มีเอกลักษณ์เฉพาะของชาวบาบ๋า โดยขอบเขตการศึกษาภาคสนาม คือ พื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต

พื้นที่ภาคสนาม แหล่งข้อมูลที่ศึกษา และบุคคลข้อมูล

การศึกษาเครื่องแต่งกายบาบ๋า-ย่าหยา ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต ได้มีการกำหนดพื้นที่ในการศึกษา คือ อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต ได้แก่ ชุมชนย่านเมืองเก่า จังหวัดภูเก็ต พิพิธภัณฑ์ภูเก็ตไทยหัว จังหวัดภูเก็ต และบ้านพระพิทักษ์ชินประชา จังหวัดภูเก็ต ซึ่งสถานที่ 3 แห่งนี้ตั้งอยู่อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต เป็นพื้นที่บริเวณที่ตั้งของชุมชนชาวจีนในอดีต ยังคงมีสถาปัตยกรรมและลักษณะการดำเนินชีวิตที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวบาบ๋าหลงเหลืออยู่

นอกจากนี้ ผู้เขียนได้รวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาประกอบกับการศึกษาข้อมูลภาคเอกสารในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยมีผู้เชี่ยวชาญทางด้านวัฒนธรรม จำนวน 6 ท่าน ดังต่อไปนี้

1. คุณจรูญรัตน์ ตัณฑวณิช (ผู้ดูแลบ้านพระพิทักษ์ชินประชา จังหวัดภูเก็ต) ภรรยาของคุณประชา ตัณฑวณิช ทายาทรุ่นที่ 4 (ปัจจุบันถึงแก่กรรม) ดังนั้นคุณจรูญรัตน์ จึงทำหน้าที่ดูแลบ้านพระพิทักษ์ชินประชา เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรม

2. คุณสุรเชษฐ์ เจริญผล (ภัณฑารักษ์ประจำพิพิธภัณฑ์ภูเก็ตไทยหัว) นักวิชาการ ผู้มีความรู้และเชี่ยวชาญเกี่ยวกับชาวจีนที่อพยพและเดินทางเข้ามายังจังหวัดภูเก็ต รวมถึงประวัติความเป็นมาของจังหวัดภูเก็ตโดยทั่วไป นอกจากนี้ คุณสุรเชษฐ์ ได้เข้าร่วมการประชุมของชุมชนเพื่อแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและการพัฒนาสังคมเมืองภูเก็ตให้เป็นไปในทางที่ดี สามารถก้าวเข้าสู่การเป็นสังคมแห่งวัฒนธรรม และรักษาคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมให้คงอยู่ต่อไป

3. คุณวิกรม กรุงแก้ว (ผู้เชี่ยวชาญทางด้านวัฒนธรรมบาบ๋า) อาจารย์ประจำสาขาวิชาศิลปะการแสดง มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต ซึ่งมีผลงานทางด้านวิชาการ รางวัล และผลงานทางด้านการแสดงมากมาย โดยคุณวิกรม ได้ทำวิจัยเกี่ยวกับวัฒนธรรมการแต่งกายของชาวบาบ๋าและมีองค์ความรู้อันเป็นสาระสำคัญอย่างครบถ้วน

4. คุณฐิติกร สุจิรชนานนท์ (ผู้สนใจวัฒนธรรมภูเก็ต) ผู้เชี่ยวชาญทางด้านประเพณีและวัฒนธรรมจีนในจังหวัดภูเก็ต ปัจจุบันประกอบอาชีพคุณครู หัวหน้ากลุ่มสาระภาษาจีน โรงเรียนภูเก็ตวิทยาลัย โดยคุณฐิติกรมีความสนใจทางด้านวัฒนธรรมภูเก็ต จึงได้เข้าร่วมอบรมและศึกษาค้นคว้าจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ จนมีความเชี่ยวชาญ และสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับผู้ที่มีความสนใจทางด้านวัฒนธรรมได้เป็นอย่างดี

5. คุณสมยศ ปาทาน (ทายาทเจ้าของร้านโตราคาน รุ่นที่ 2) ซึ่งร้านโตราคานมีประวัติยาวนานกว่า 70 ปี คุณสมยศ มีความรู้ความเชี่ยวชาญทางด้านผ้าปาเต๊ะ อีกทั้งเป็นประธานวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวย่านเมืองเก่าจังหวัดภูเก็ต ปัจจุบัน คุณสมยศ ปาทาน ได้ส่งเสริมวัฒนธรรมเมืองเก่า เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวทั้งในประเทศและต่างประเทศ ด้วยการปรับปรุงทัศนวิสัยและสิ่งแวดล้อมบริเวณชุมชนย่านเมืองเก่าให้ดีมากยิ่งขึ้น เพื่อให้คงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ทางด้านวัฒนธรรมได้อย่างยั่งยืนแม้จะมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมและเทคโนโลยีตามกาลเวลา

6. คุณภิรมย์ อิสโร (ผู้สนใจวัฒนธรรมผ้าปาเต๊ะ) เนื่องจากพบเห็นการใช้ผ้าปาเต๊ะมาตั้งแต่สมัยเด็ก ปัจจุบันคุณภิรมย์ ประกอบอาชีพศึกษานิเทศก์ และเปิดสถาบันสอนบุคลิกภาพเพื่อการพัฒนาตนเองและการเดินแบบ คุณภิรมย์ ได้ดำเนินกิจกรรมร่วมกับชุมชนย่านเมืองเก่าภูเก็ตอย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นการส่งเสริมวัฒนธรรมผ่านการท่องเที่ยว เพราะการจัดกิจกรรมส่งผลให้นักท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงวัฒนธรรมได้ง่ายและเป็นการเผยแพร่ยังพื้นที่ต่าง ๆ ได้อย่างกว้างขวาง

จากการศึกษาข้อมูลด้วยกระบวนการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่า ผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่านจะให้ข้อมูลในประเด็นที่แตกต่างกันด้วยมุมมองต่างกัน เนื่องจากมีความแตกต่างทางด้านความเชี่ยวชาญและความสนใจ จึงทำให้ข้อมูลบางส่วนมีทั้งความเหมือนและความขัดแย้งกัน ดังนั้นผู้เขียนจึงเกิดความสนใจในประเด็นที่ได้รับข้อมูลที่ขัดแย้งกันและนำมาสู่การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาคำตอบ โดยมีการนำเอาวรรณกรรมที่ได้ทบทวนและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยมาประกอบการวิเคราะห์ ซึ่งผู้เขียนจะมีการอธิบายไว้ในหัวข้อต่อไป

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

1. กล้องถ่ายรูป ใช้สำหรับบันทึกข้อมูลเป็นภาพนิ่ง บุคคลข้อมูล เครื่องแต่งกาย เครื่องประดับ รวมถึงบรรยากาศในการลงพื้นที่เพื่อนำมาประกอบการวิเคราะห์สภาพสังคมในจังหวัดภูเก็ต ที่ส่งผลให้เกิดวัฒนธรรมบาบ๋า

2. เครื่องบันทึกเสียง สำหรับบันทึกเสียงการสัมภาษณ์บุคคลข้อมูล

3. แนวคำถามสำหรับการสัมภาษณ์ โดยในการสัมภาษณ์บุคคลข้อมูลแต่ละท่าน จะมีการวางโครงสร้างของแนวคำถามหลักที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยที่เหมือนกัน เพื่อให้ได้คำตอบจากมุมมองของผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่าน และมีการกำหนดข้อคำถามเพิ่มเติมซึ่งมีความแตกต่างกันไปตามความเชี่ยวชาญของบุคคลข้อมูลแต่ละท่าน โดยแบ่งข้อคำถาม ออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ข้อมูลส่วนบุคคล ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเครื่องแต่งกายบาบ๋า–ย่าหยาในเขตอำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต และข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ซึ่งข้อมูลในแต่ละส่วนจะนำไปใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลในลำดับถัดไป โดยผู้เขียนจะทำการสัมภาษณ์บุคคลข้อมูลโดยการพูดคุย และจดบันทึกลงในแบบสอบถามโดยตัวผู้เขียนเอง เพื่อเป็นการเก็บข้อมูลในรูปแบบเอกสารและสามารถนำมาใช้เป็นเอกสารอ้างอิงประกอบการวิเคราะห์ข้อมูล

การกำหนดข้อคำถามเพิ่มเติมซึ่งมีความแตกต่างกันไปตามความเชี่ยวชาญของบุคคลของมูลแต่ละท่าน โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. แนวคำถามสำหรับการสัมภาษณ์ คุณจรูญรัตน์ ตัณฑวณิช มีประเด็นข้อคำถามครอบคลุมด้านวัฒนธรรมการแต่งกายชาวบาบ๋า และพิธีกรรมการแต่งงานอันเป็นพิธีที่มีความสำคัญและเป็นเอกลักษณ์ของชาวบาบ๋า

2. แนวคำถามสำหรับการสัมภาษณ์ คุณสุรเชษฐ์ เจริญผล มีประเด็นคำถามเกี่ยวกับการอพยพเข้ามายังจังหวัดภูเก็ตของชาวจีน วิถีชีวิตความเป็นอยู่ รูปแบบวัฒนธรรมบาบ๋าที่สำคัญ รวมไปถึงแนวคิดในการอนุรักษ์และสืบทอดทั้งทางด้านวัฒนธรรม การท่องเที่ยว และการศึกษา

3. แนวคำถามสำหรับการสัมภาษณ์ คุณวิกรม กรุงแก้ว มีประเด็นคำถามครอบคลุมด้านวัฒนธรรมการแต่งกายของสตรีชาวบาบ๋าทั้งในอดีตและปัจจุบัน เครื่องแต่งกายในพิธีแต่งงานชาวบาบ๋า และรูปแบบเครื่องประดับที่เป็นองค์ประกอบสำคัญของเครื่องแต่งกายบาบ๋า-ย่าหยา

4. แนวคำถามสำหรับการสัมภาษณ์ คุณฐิติกร สุจิรชนานนท์ มีประเด็นคำถามเกี่ยวกับลักษณะการแต่งกายของชาวจีนในอดีต ประวัติความเป็นมาของเครื่องแต่งกายบาบ๋า-ย่าหยา รวมไปถึงประเด็นเกี่ยวกับลวดลายและความเชื่อที่ปรากฏบนเครื่องแต่งกาย

5. แนวคำถามสำหรับการสัมภาษณ์ คุณสมยศ ปาทาน มีประเด็นคำถามเกี่ยวกับวิธีการส่งเสริมและอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นนี้ให้ยังคงอยู่ต่อไป และการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเพื่อเชิญชวนให้บุคคลภายนอกเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านการท่องเที่ยว

6. แนวคำถามสำหรับการสัมภาษณ์ คุณภิรมย์ อิสโร มีประเด็นคำถามเกี่ยวกับรูปแบบการใช้ผ้าพื้นเมืองปาเต๊ะในอดีต แนวคิดในการนำผ้าพื้นเมืองมาประยุกต์ใช้ในปัจจุบัน วิธีการอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมผ้าปาเต๊ะ รวมไปถึงจุดมุ่งหมายของการเผยแพร่วัฒนธรรมผ้าปาเต๊ะ

วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การศึกษาข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Study) โดยศึกษาหนังสือ เอกสาร และงานวิชาการทั้งในส่วนที่เป็นหนังสือและสื่อสิ่งพิมพ์อิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ วิทยานิพนธ์ งานเขียนทางวิชาการ บทความทางวิชาการ และวารสาร ซึ่งการใช้ข้อมูลจากเอกสารผู้เขียนจะเลือกเฉพาะในส่วนที่เชื่อมโยงกับเนื้อหาสาระในการวิจัย

2. การสัมภาษณ์ (Interviewing) การวิจัยครั้งนี้มีการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ ซึ่งข้อมูลที่ได้จะเป็นข้อมูลปฐมภูมิ มีการเตรียมการสัมภาษณ์ก่อนลงพื้นที่ โดยเริ่มต้นด้วยการนัดหมาย วัน เวลา และสถานที่สำหรับใช้ในการสัมภาษณ์ การศึกษาและเตรียมความพร้อมในการใช้เครื่องมือเก็บข้อมูล และก่อนการสัมภาษณ์ จะมีการชี้แจงว่า ขออนุญาตบันทึกภาพและเสียง ข้อมูลในการสัมภาษณ์จะถูกเก็บเป็นความลับและจะใช้เฉพาะการวิจัยเท่านั้น

3. การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) ในการศึกษาภาคสนาม ด้วยการเรียนรู้วิธีการสวมใส่เครื่องแต่งกายบาบ๋า-ย่าหยา เพื่อนำมาใช้ประกอบการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับองค์ประกอบของเครื่องแต่งกาย

การตรวจสอบข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้มีการรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ จากนั้นนำข้อมูลมาเปรียบเทียบเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล และนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาภาคสนาม ด้วยการสัมภาษณ์บุคคลข้อมูล โดยนำข้อมูลที่ได้จากการสืบค้นมาตรวจสอบกับข้อมูลที่ได้รับจากบุคคลข้อมูล จากนั้นนำข้อมูลที่ได้ไปประกอบการวิเคราะห์และนำส่งข้อมูลไปยังบุคคลข้อมูลเพื่อตรวจสอบความถูกต้องอีกครั้ง

ผลการวิจัย

จากการศึกษาประวัติความเป็นมาของเครื่องแต่งกายบาบ๋า-ย่าหยา และการศึกษากระบวนการผสานทางด้านวัฒนธรรมที่ก่อให้เกิดเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาวบาบ๋า พบว่า บาบ๋า เป็นชื่อเรียกของกลุ่มสายเลือดผสม พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 กล่าวว่า บาบ๋า เป็นชื่อเรียกชายที่เป็นลูกครึ่งจีนกับมลายูและอินโดนีเซีย คำว่าบาบ๋าคู่กับย่าหยา ซึ่งหมายถึงหญิงลูกครึ่งจีนกับมลายูที่เกิดในมลายูและอินโดนีเซียที่มีการอพยพและเข้ามาตั้งถิ่นฐานบริเวณพื้นที่ภาคใต้ของประเทศไทย มีการดำรงชีวิต การปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมและการผสานวัฒนธรรมจนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมดั้งเดิมในพื้นที่ ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้

วัฒนธรรมชาวบาบ๋า

ประเทศไทยตั้งอยู่บริเวณใจกลางคาบสมุทรอินโดจีน เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งเป็นดินแดนที่ตั้งบนเส้นทางการค้าทางเรือที่สำคัญ และมีอาณาเขตติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน 4 ประเทศ ได้แก่ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ ราชอาณาจักรกัมพูชา และประเทศมาเลเซีย ส่งผลให้มีการติดต่อ แลกเปลี่ยน และซื้อขายสินค้าทั้งทางบกกับทางทะเล จึงทำให้พื้นที่บริเวณนี้กลายเป็นจุดแลกเปลี่ยนสินค้า และได้พัฒนามาเป็นเมืองท่า โดยเฉพาะจังหวัดภูเก็ต ซึ่งเป็นพื้นที่ในเขตภาคใต้ของประเทศไทย มีลักษณะภูมิประเทศเป็นแนวเทือกเขา สามารถใช้เป็นแนวกำบังลมและฝนได้ การซื้อขายแลกเปลี่ยนในบริเวณพื้นที่นี้จึงมีความหลากหลาย เนื่องจากการเดินทางโดยใช้เส้นทางทางทะเล ซึ่งเป็นการเดินทางที่เหมาะสมสำหรับพื้นที่ จึงทำให้ชาวต่างชาติใช้เป็นเส้นทางการค้ามากกว่าเส้นทางทางบก

การที่ประเทศไทยมีลักษณะภูมิประเทศเป็นแนวเทือกเขา จึงทำให้การเดินทางเข้ามาค้าขายและแลกเปลี่ยนทางบก จึงเป็นการเดินทางของกลุ่มคนที่อาศัยอยู่บริเวณประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งแตกต่างจากเส้นทางทางทะเลที่ไม่มีอาณาเขตทางธรรมชาติกั้นขวาง อุปสรรคเดียวสำหรับการเดินทางโดยเรือจึงมีเพียงสภาพอากาศเท่านั้น ด้วยสภาพทางภูมิศาสตร์ของจังหวัดภูเก็ตที่เอื้ออำนวย จึงทำให้นักเดินเรือและกลุ่มพ่อค้าจากชาติต่าง ๆ นิยมแวะพักเพื่อซ่อมบำรุงเรือในช่วงมรสุม เพื่อทำการซื้อขายสินค้าก่อนการเดินทางครั้งต่อไป ซึ่งกลุ่มพ่อค้าสำคัญ คือ กลุ่มพ่อค้าชาวจีน โดยเฉพาะชาวจีนฮกเกี้ยน จึงทำให้จังหวัดภูเก็ตกลายเป็นพื้นที่ที่มีการซื้อขายและแลกเปลี่ยนสินค้า ตลอดจนการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม จึงเป็นเหตุนำมาซึ่งการผสมผสานทางด้านศิลปวัฒนธรรมและสังคมระหว่างวัฒนธรรมจีนที่เข้ามาผ่านการเดินเรือ และวัฒนธรรมพื้นถิ่นที่มีการผสมผสานวัฒนธรรมมลายูอยู่ก่อนหน้า และเกิดสายเลือดลูกผสม บาบ๋า-ย่าหยา จากการแต่งงานของชาวจีนกับชาวพื้นถิ่น จนเกิดเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่มีความโดดเด่น (ปิยะนันท์ ลานยศ, 2553)

วัฒนธรรมของชาวบาบ๋าเกิดจากการผสมผสานทางด้านวัฒนธรรม และสังคม ซึ่งมีการแสดงออกในรูปแบบต่าง ๆ ได้แก่ ภาษา อาหาร สถาปัตยกรรม เครื่องแต่งกาย และประเพณี แม้ว่าชาวบาบ๋าจะเป็นลูกชาวจีน แต่ความรู้สึกนึกคิดของชาวบาบ๋าจะมีความแตกต่างจากชาวจีนอย่างชัดเจน เช่น ชาวจีนที่เข้ามาเป็นนายเหมืองทำแร่ดีบุกในภูเก็ต เมื่อประสบความสำเร็จแล้ว นายเหมืองชาวจีนจะไม่สร้างอสังหาริมทรัพย์ แต่จะนำเงินที่เก็บได้จากการทำงานกลับไปใช้ยังบ้านเกิดที่เมืองจีน ซึ่งวัฒนธรรมของคนจีนเมื่อลูกหลานที่เดินทางออกจากบ้านเกิดไปทำงานและประสบความสำเร็จกลับมา คนที่บ้านจะให้การต้อนรับอย่างมีเกียรติตามความสำเร็จที่นำกลับมา ซึ่งแตกต่างจากนายเหมืองชาวบาบ๋าที่ไม่มีการวางแผนจะกลับไปยังเมืองจีน จึงทำให้มีการสร้างตึกและซื้อที่ดินในจังหวัดภูเก็ต จนกลายเป็นสถาปัตยกรรมที่มีเอกลักษณ์ และเกิดเป็นชุมชนชาวบาบ๋า

นอกจากวัฒนธรรมการแต่งกายแบบบาบ๋าที่มีการผสมผสานวัฒนธรรมหลากหลายเชื้อชาติ ได้แก่ มลายู จีน มอญ และไทย โดยผสมกันอย่างสวยงามและกลมกลืน ซึ่งลักษณะของการแต่งกายอาจจะมีรูปแบบที่คล้ายคลึงกับอาณาบริเวณของภูมิประเทศใกล้เคียง เช่น ชาวปีนัง และชาวมะละกาในประเทศมาเลเซีย รวมไปถึงประเทศสิงคโปร์ เนื่องจากมีการติดต่อค้าขายทางการเดินเรืออยู่เป็นประจำ จึงทำให้การแต่งกายของชาวบาบ๋ามีความแตกต่างกับวัฒนธรรมจีน โดยผู้หญิงจีนจะสวมกางเกงขายาว แต่ผู้หญิงชาวพื้นเมืองจะสวมโสร่ง ซึ่งเหมาะสมกับสภาพอากาศของประเทศไทยที่เป็นเมืองร้อน นอกจากนี้ยังมีการเพิ่มความสวยงามและสร้างความแตกต่างไปจากวัฒนธรรมแต่งกายแบบพื้นถิ่นดั้งเดิม ด้วยการเพิ่มสีสันและลวดลายลงบนโสร่ง เรียกว่าผ้าปาเต๊ะ และเรียกวัฒนธรรมรูปแบบการแต่งกายของชาวบาบ๋าว่า ย่าหยา (บรรเจิด ตันติวิท, 2549)

ปัจจุบันมีการให้ความหมายของคำว่าบาบ๋า-ย่าหยาอย่างหลากหลาย เนื่องจากความรู้ความเข้าใจและการสืบค้นข้อมูลต่าง ๆ มีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย ซึ่งมุมมองของการให้ความหมายที่ได้รับความนิยมในสังคมปัจจุบันอาจเกิดขึ้นจากแนวคิดชายเป็นใหญ่ จึงนำชื่อ “บาบ๋า” ที่ใช้เรียกบุตรชายในอดีตมาใช้เป็นชื่อเรียกกลุ่มชาติพันธุ์ และนำคำว่า “ย่าหยา” มาใช้ในการเรียกเครื่องแต่งกายของหญิงสาวชาวบาบ๋ามีความโดดเด่น ซึ่งการนำชื่อชุดบาบ๋า-ย่าหยามาใช้ในการเรียกชื่อเครื่องแต่งกายจะแตกต่างจากการเรียกในทางสากล คือ เสื้อเคบายา เนื่องจากชาวบ้านในพื้นที่มีความคุ้นเคยกับการเรียกชื่อกลุ่มชาติพันธุ์บาบ๋า-ย่าหยา จึงนำมาใช้เรียกชื่อเครื่องแต่งกายตามความเคยชิน แม้ในปัจจุบันจะมีการนำเสนอข้อมูลจากนักวิชาการผ่านสื่อต่าง ๆ เพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องตามหลักสากล ซึ่งจำเป็นจะต้องใช้เวลาในการเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมที่มีมาอย่างยาวนาน

การผสานวัฒนธรรมผ่านการแต่งงาน

วัฒนธรรมบาบ๋าเกิดขึ้นได้ด้วยการผสานกันระหว่างวัฒนธรรมไทยพื้นถิ่นกับวัฒนธรรมจีน โดยวัฒนธรรมไทยพื้นถิ่นจะมีการรวมอยู่ของวัฒนธรรมต่างๆ ของพื้นที่ใกล้เคียง ได้แก่ วัฒนธรรมเมียนมาร์ และวัฒนธรรมมาเลเซีย ซึ่งมีการรับเข้ามาผ่านการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมของประเทศเพื่อนบ้านที่มีอาณาเขตติดต่อกัน ในเวลาต่อมา เมื่อชาวจีนมีการเดินเรือเพื่ออพยพมายังพื้นที่ภาคใต้ของประเทศไทยส่งผลทำให้เกิดการหลอมรวมวัฒนธรรมจีนที่ติดตัวมากับผู้คนเหล่านั้นค่อยๆ ผสานรวมกับวัฒนธรรมไทยพื้นถิ่น แต่สิ่งที่เห็นได้อย่างชัดเจน คือ การแต่งงานของชาวไทยพื้นถิ่นกับชาวจีนทำให้เกิดวัฒนธรรมบาบ๋า

เนื่องจากชาวบาบ๋าเป็นสายเลือดผสมระหว่างชาวไทยพื้นถิ่นและชาวจีน ดังนั้นเมื่อชาวบาบ๋าเกิดมาใช้ชีวิตบนผืนแผ่นดินไทย จึงทำให้การเลือกใช้วัฒนธรรม ภาษา การแต่งกาย และประเพณีย่อมเป็นไปตามรูปแบบของวัฒนธรรมไทย แต่ด้วยความรักที่มีต่อครอบครัว และต้องการจะเอาใจบิดาผู้เป็นชาวจีน ทำให้มีการนำวัฒนธรรมจีนบางอย่างเข้ามาผสมผสานกับวัฒนธรรมไทย ซึ่งวัฒนธรรมที่เกิดการผสมผสานและเห็นได้อย่างชัดเจน คือ การแต่งกายแบบบาบ๋า-ย่าหยา โดยท่อนล่างยังคงนุ่งโสร่งตามรูปแบบของวัฒนธรรมไทยพื้นถิ่น แต่นำเอาเสื้อในรูปแบบของวัฒนธรรมจีนมาสวมใส่แทน

นอกจากนี้ยังมีวัฒนธรรมทางด้านภาษาและอาหารของชาวบาบ๋าที่เกิดขึ้นจากการผสานกันของสองวัฒนธรรม ด้วยเหตุผลของการเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัยซึ่งแตกต่างจากรูปแบบเดิมไปอย่างสิ้นเชิง จึงทำให้เกิดความไม่คุ้นชินในวัฒนธรรมต่างดินแดน เมื่อชาวจีนแต่งงานกับชาวพื้นเมืองแล้วจะต้องให้ความสำคัญกับการสื่อสารเพื่อสร้างครอบครัวที่มีความสุขและสามารถใช้ชีวิตได้อย่างราบรื่น จึงได้มีการนำเอาภาษาจีนบางคำมาใช้ผสมกับภาษาพื้นเมือง โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างความเข้าใจที่ตรงกันของทั้งสองฝ่าย เฉกเช่นเดียวกับวัฒนธรรมทางด้านอาหาร แม้ว่าชาวภูเก็ตจะมีรูปแบบอาหารพื้นเมืองที่เป็นเอกลักษณ์ แต่เมื่อมีการร่วมอยู่กันกับคนต่างถิ่นจึงจำเป็นจะต้องปรับเปลี่ยนลักษณะของอาหารเพื่อให้สามารถเข้ากันได้กับความคุ้นชินของทั้งสองฝ่าย เนื่องจากคนจีนทั่วไปจะไม่คุ้นเคยกับอาหารรสจัด โดยเฉพาะอาหารที่มีรสชาติเผ็ด แต่อาหารจีนก็มีรสชาติที่อ่อนและจืดมากเกินไปสำหรับคนภูเก็ต ดังนั้นเมื่อมีการรับประทานอาหารร่วมกัน ภรรยาจึงได้คิดค้นสูตรอาหารขึ้นมาใหม่เพื่อเอาใจสามีคนจีน เนื่องจากชาวจีนมีรูปแบบการใช้ชีวิตที่ให้ความสำคัญกับมื้ออาหารเป็นอย่างมาก ซึ่งการพัฒนาสูตรอาหารจำเป็นที่จะต้องใช้เวลาเพื่อการปรับตัวของทั้งสองฝ่าย ทั้งในด้านของความสามารถซึ่งภรรยาชาวพื้นเมืองอาจจะไม่มีความถนัดในด้านอาหารต่างถิ่น และการแสวงหาวัตถุดิบหรือเครื่องปรุงที่เหมาะสมสำหรับการทำอาหารอาจหาได้ยาก (บรรเจิด ตันติวิท, 2549)

การแสดงออกของวัฒนธรรมชาวบาบ๋าผ่านองค์ประกอบเครื่องแต่งกาย

การแต่งกายของชาวภูเก็ตในอดีตเป็นการแต่งกายในรูปแบบของวัฒนธรรมไทยพื้นถิ่นและวัฒนธรรมจีน โดยชาวไทยจะสวมเสื้อยืดคู่กับกางเกง ผ้าถุงหรือผ้าขาวม้า หากเป็นชาวจีนจะสวมเสื้อคอจีนแขนยาวคู่กับกางเกงขายาว โดยเสื้อผ้าจะเป็นสีน้ำเงินหรือสีดำทั้งชุด ต่อมาเมื่อถึงยุคสมัยรุ่นลูกซึ่งเป็นชาวบาบ๋า จึงได้มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการแต่งกายเพื่อให้สามารถเข้ากันได้กับทั้งสองวัฒนธรรม มีความเหมาะสมกับสภาพอากาศและรูปแบบการดำเนินชีวิต โดยมีการเกล้ามวยผม สวมเสื้อคอตั้งแขนจีบสีขาว และสวมผ้าถุง หากออกไปนอกบ้านจะสวมเสื้อครุยทับ ซึ่งครุยที่นำมาสวมใส่ สามารถแบ่งออกได้ 3 รูปแบบ ได้แก่ 1) ครุยทึบ ยุคแรกจะเป็นครุยทึบแสงสีน้ำตาล 2) ครุยลายดอก จะมีความโปร่งแสงและเนื้อผ้าจะบางกว่าครุยทึบ และ 3) ครุยแต่งงาน เป็นครุยที่ใช้ผ้าแพรในการตัดเย็บ โดยจะนำมาสวมเป็นชุดแต่งงานและสวมใส่ในวันกลับบ้านหลังจากแต่งงานได้ 6 วัน หรือ 12 วัน หลังจากผ่านยุคสมัยของชาวบาบ๋าไป จากนั้นจะเป็นยุคสมัยของลูกหลานชาวบาบ๋า ซึ่งได้มีการนำวัฒนธรรมไทยเข้าไปผสมผสานจนกลายเป็นชุดลูกไม้ต่อดอก

การแต่งกายของชาวบาบ๋าเป็นรูปแบบการแต่งกายที่ได้รับการพัฒนาขึ้นจากวัฒนธรรมที่มีความแตกต่างกัน คือ เมื่อลูกเกิดในแผ่นดินของแม่ซึ่งเป็นแผ่นดินไทย การแต่งกายจึงใช้รูปแบบของวัฒนธรรมไทย แต่เพื่อเอาใจพ่อที่เป็นชาวจีน จึงได้นำเอาการแต่งกายในรูปแบบวัฒนธรรมจีนเข้ามาผสมผสาน โดยในยุคแรกจะใช้ผ้าลูกไม้ที่มีอยู่ในประเทศไทยมาใช้ในการสวมใส่ ภายหลังได้มีการนำเอาเสื้อเคบายาซึ่งอยู่ในวัฒนธรรมอินโดนีเซียและมาเลเซียเข้ามาผสมผสาน

พัฒนาการของเครื่องแต่งกายบาบ๋า-ย่าหยา มีการพัฒนาการมาจากชุดครุยแต่งงานหรือชุดบาจูปันจัง (Baju Panjang) ที่ได้รับอิทธิพลมาจากวัฒนธรรมอินโดนีเซีย โดยมีลักษณะเป็นเสื้อคลุมครึ่งน่อง แขนยาว โดยจะเป็นเครื่องแต่งกายในโอกาสพิเศษ ต่อมาได้มีการลดความยาวของเสื้อคลุมให้สั้นลงมีขนาดประมาณสะโพก และสวมใส่คู่กับผ้าปาเต๊ะ เพื่อความสะดวกในการดำเนินชีวิตและเหมาะสมกับสภาพอากาศ ทั้งนี้สามารถแบ่งพัฒนาการของเครื่องแต่งกายบาบ๋า-ย่าหยา ออกเป็น 2 รูปแบบ ได้แก่ 1) พัฒนาการของเสื้อเคบายา (เสื้อผ่าหน้าชายแหลม) และ 2) พัฒนาการของเสื้อคอตั้งแขนจีบ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) พัฒนาการของเสื้อเคบายา (เสื้อผ่าหน้า ชายแหลม) สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 รูปแบบ โดยแต่ละรูปแบบจะมีการพัฒนาและปรับเปลี่ยนเป็นลำดับ ดังนี้

1.1) เคบายาลินดา (Kebaya Renda) เป็นการใช้เทคโนโลยีการฉลุลาย ซึ่งเป็นที่นิยมอย่างมากในช่วง พ.ศ. 2473 – 2483 โดยใช้ผ้าป่านที่มีสีสันสดใสหรือผ้าลายดอกประดับลูกไม้ซึ่งนำเข้าจากยุโรป มีลักษณะเป็นเสื้อผ่าหน้า ไม่มีกระดุม ปลายแขนและสาบเสื้อประดับด้วยลูกไม้ เสื้อชายปล่อย ตัวไม่เข้ารูปมากนัก และต้องใช้โกรสังหรือเครื่องประดับที่เป็นเข็มกลัดติดแทนการใช้กระดุม

ภาพที่ 1 เสื้อเคบายาลินดา
(**ที่มา**: อภิชาติ สมบัติ, 2557)

1.2) เคบายาบีกู (Kebaya Biku) มีการนำสีสันและลายฉลุที่ซับซ้อนมาเป็นจุดเด่น เป็นที่นิยมในช่วง พ.ศ. 2483 – 2500 โดยพัฒนามาจากเคบายาลินดา ซึ่งในช่วงยุคนี้มีการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีที่มีความทันสมัยมากยิ่งขึ้น ทำให้มีการตกแต่งเสื้อโดยการฉลุลายริมขอบสาบเสื้อด้านหน้า ส่วนรูปแบบของเสื้อยังคงเป็นเสื้อผ่าหน้าและไม่มีกระดุม เช่นเดียวกับเคบายาลินดา เน้นสีสันสวยงาม และมีความปราณีตมากขึ้น

ภาพที่ 2 เสื้อเคบายาบีกู
(**ที่มา**: อภิชาติ สมบัติ, 2557)

1.3) เคบายาซูเล็ม (Kebaya Sulam) เป็นรูปแบบเสื้อที่พบเห็นได้มากที่สุดในปัจจุบัน มีลักษณะคล้ายเคบายาลินดา และเคบายาบีกู ซึ่งเคบายาซูเล็มถือเป็นแฟชั่นสมัยนิยมของผู้หญิงในคาบสมุทรมลายูทั้งในอินโดนีเซีย มาเลเซีย ปีนัง สิงคโปร์ และภูเก็ต มีการตกแต่งด้วยลายฉลุซึ่งมีความประณีตและสวยงามมากกว่า มีการใช้สีสันที่มีความสดใสสวยงามยิ่งขึ้น รวมทั้งมีการเน้นทรวดทรงของผู้ที่สวมใส่ทำให้ดูสง่างามยิ่งขึ้น

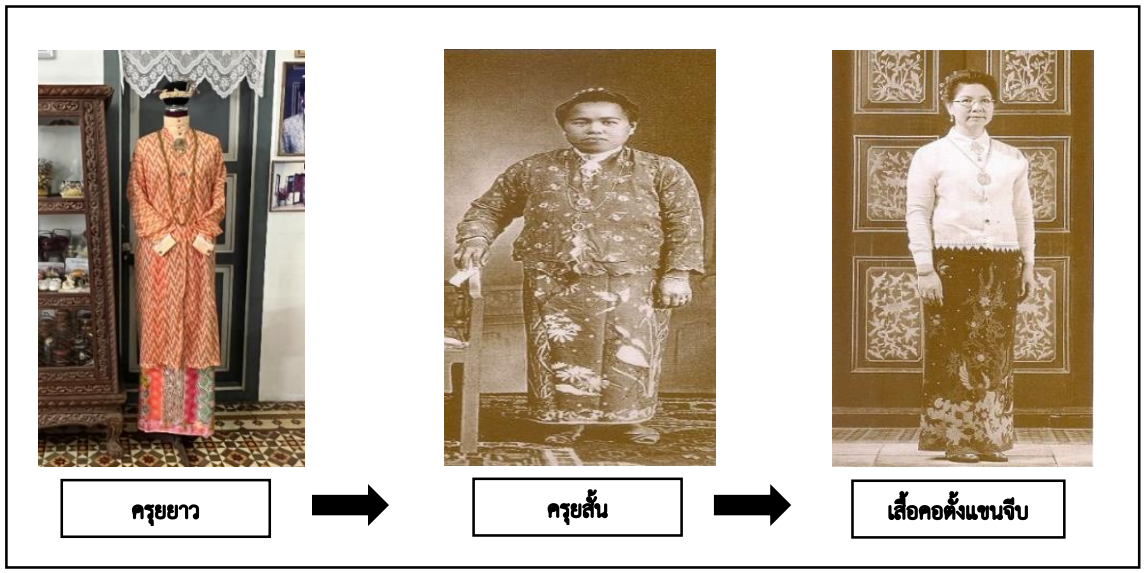
ภาพที่ 3 เสื้อเคบายาซูเล็ม
(**ที่มา**: อภิชาติ สมบัติ, 2557)

จากพัฒนาการทั้ง 3 รูปแบบของเสื้อเคบายา (เสื้อผ่าหน้า ชายแหลม) จะเห็นได้ว่า มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบของเครื่องแต่งกายไปตามความทันสมัยของเทคโนโลยี ส่งผลให้รูปแบบการตกแต่งและตัดเย็บเสื้อผ้ามีความละเอียด ประณีต และสวยงามมากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตามผู้เขียนมีความคิดเห็นว่า เสื้อเคบายาที่ได้รับการพัฒนา มีเสน่ห์ที่แตกต่างกันไปในแต่ละรูปแบบ โดยเคบายาลินดา เป็นรูปแบบเสื้อที่มีความเป็นวัฒนธรรมบาบ๋าแบบดั้งเดิม เนื่องจากตัวเสื้อไม่ได้เข้ารูปตามทรวดทรงของผู้ใส่ และมีการประดับสาบเสื้อด้วยลูกไม้ แสดงให้

เห็นว่าเป็นเสื้อที่ตัดเย็บด้วยตนเอง ซึ่งแตกต่างจาก เคบายาบีกู ที่ได้รับการพัฒนาโดยมีการนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการประดับตกแต่งเสื้อผ้า ทำให้มีความทันสมัยและมีการตัดเย็บที่ละเอียดกว่าเคบายาลินดา ส่วนเคบายาซูเล็มเป็นเสื้อเคบายาที่มีรูปแบบทันสมัยที่สุด เนื่องจากมีการเข้ารูปทรงของเสื้อให้เหมาะสมกับผู้สวมใส่ และยังมีการตกแต่งด้วยการฉลุลายผ้า มีการใช้สีสันที่สดใส ส่งผลให้ผู้ที่สวมใส่มีรูปร่างที่ผอมเพรียวและมีชีวิตชีวามากยิ่งขึ้น

“เคบายาซูเล็ม” เป็นรูปแบบเสื้อที่สามารถพบเห็นได้มากที่สุดในปัจจุบัน เนื่องจากผู้สวมใส่ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มหญิงสาววัยรุ่น แต่การสวมใส่เคยาบาลินดาและเคบายาบีกูยังคงพบได้ในการแต่งกายของผู้หญิงที่มีอายุ เนื่องจากเป็นเสื้อที่ไม่เข้ารูป ทำให้ผู้ที่สวมใส่มีความรู้สึกที่สบายมากกว่า ดังนั้น จะเห็นได้ว่าพัฒนาการของเครื่องแต่งกายบาบ๋า-ย่าหยา ในรูปแบบของเสื้อเคบายา (เสื้อผ่าหน้า ชายแหลม) จึงเป็นการนำเสื้อเข้ามาจากประเทศอินโดนีเซีย และนำปรับเปลี่ยนรูปแบบให้มีความเหมาะสมกับสภาพอากาศและวิถีชีวิตความเป็นอยู่

2) พัฒนาการของเสื้อคอตั้งแขนจีบ เป็นรูปแบบเสื้อที่ได้รับการพัฒนามาจากเสื้อตัวในของชุดครุยแต่งงาน โดยนำมาปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับสภาพอากาศที่ร้อนชื้น เนื่องจากภูมิศาสตร์ที่ตั้งของจังหวัดภูเก็ตอยู่ในเขตอบอุ่น เสื้อครุยยาวจึงต้องมีการตัดทอนความยาวออกเพื่อให้อากาศสามารถถ่ายเทระหว่างการสวมใส่ได้มากยิ่งขึ้น

ภาพที่ 4 พัฒนาการของเสื้อคอตั้งแขนจีบ

(**ที่มา**: อภิชาติ สมบัติ, 2557)

จะเห็นได้ว่า พัฒนาการของเสื้อคอตั้งแขนจีบ ซึ่งเป็นรูปแบบเสื้อที่ชาวบาบ๋าคิดค้นขึ้น โดยนำเอาวัฒนธรรมจีนเข้ามาผสานกับการแต่งกายในวัฒนธรรมพื้นถิ่น แต่เดิมตัวเสื้อจะเป็นครุยยาวสำหรับสวมใส่ในพิธีหรือโอกาสที่สำคัญ แต่เนื่องจากสภาพอากาศที่เป็นพื้นที่ในเขตร้อนและได้รับความชื้นจากลมทะเล จึงได้มีการตัดทอนความยาวของเสื้อให้สั้นลงจนเป็นเสื้อครุยสั้น

อย่างไรก็ตามการสวมใส่เสื้อครุยสั้นยังคงความหรูหราจากรูปแบบของเสื้อ จึงทำให้ไม่เหมาะสมกับการสวมใส่ในชีวิตประจำวัน จึงได้มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบและพัฒนาเป็นเสื้อคอตั้งแขนจีบ ซึ่งมีความยาวระดับสะโพก มีความเหมาะสมกับการสวมใส่เพื่อออกไปทำธุระนอกบ้าน ดังนั้น การพัฒนารูปแบบของเสื้อคอตั้งแขนจีบ จึงเกิดจากปัจจัยทางด้านสภาพอากาศและการใช้ชีวิตประจำวัน เพื่อให้สามารถสวมใส่เสื้อในโอกาสต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม

การพัฒนารูปแบบของเครื่องแต่งกายบาบ๋า-ย่าหยา จะเห็นได้ว่า พัฒนาการของเสื้อเคบายาเป็นการปรับเปลี่ยนรูปแบบเสื้อที่ได้รับอิทธิพลมาจากประเทศอินโดนีเซีย ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงตามสภาพความเป็นอยู่ แต่หากสังเกตในส่วนของชุดคอตั้งแขนจีบ จะพบว่า รูปแบบของเครื่องแต่งกายมีการผสมผสานกันอย่างเห็นได้ชัดเจน โดยผ้าถุงที่นำมาใช้สวมใส่เป็นการนุ่งผ้าถุงตามแบบวัฒนธรรมไทยที่มีการผสมผสานวัฒนธรรมมลายูเข้าด้วยกันผ่านการส่งออกผ้าถุง แต่ในส่วนของเสื้อคอตั้งแขนจีบมีลักษณะเสื้อที่ได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมจีน ซึ่งชาวจีนได้นำเข้ามาผ่านการอพยพ และเมื่อมีการแต่งงานจนเกิดลูกผสมชาวบาบ๋า จึงได้นำเอาวัฒนธรรมของทั้งสองฝ่ายมาผสานรวมกันไว้ในเครื่องแต่งกายชุดเดียว จึงทำให้วัฒนธรรมบาบ๋ามีกลิ่นไอของความเป็นวัฒนธรรมจีนเพิ่มเข้ามามากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ยังพบการผสมผสานวัฒนธรรมความเชื่อของจีนที่ถูกนำเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการแต่งกายบาบ๋า–ย่าหยา ซึ่งเห็นได้อย่างชัดเจน คือ ผ้านุ่ง โดยผ้าที่นำมาใช้นุ่งนั้นเป็นผ้าปาเต๊ะ ซึ่งมีต้นกำเนิดมาจากประเทศอินโดนีเซีย ส่วนในประเทศไทยมีการนำผ้าปาเต๊ะมาใช้นุ่งห่มตั้งแต่ก่อนชาวจีนอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐาน เนื่องจากลักษณะภูมิประเทศที่มีพรมแดนติดต่อกับประเทศมลายู ชาวมุสลิมจึงนิยมนุ่งผ้าปาเต๊ะในชีวิตประจำวันทั่วไป ดังนั้น เมื่อชาวจีนเดินทางเข้ามายังพื้นที่ภาคใต้และเกิดชาติพันธุ์บาบ๋า จึงทำให้มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบของลายผ้า โดยรวมเอาวัฒนธรรมเกี่ยวกับความเชื่อของชาวจีนเข้ามาผสมผสานด้วยกันกับลวดลายดั้งเดิม อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันไม่ค่อยปรากฏความแตกต่างของรูปแบบผ้าอย่างชัดเจน เนื่องจากเกิดการผสานวัฒนธรรมเข้าด้วยกันเป็นเวลายาวนาน แต่ยังคงการวางลวดลายที่มีความหมาย ซึ่งเป็นความหมายในทางที่ดีและเป็นการอวยพรให้แก่ผู้ที่สวมใส่

เสื้อบาบ๋า คือ ลักษณะของเสื้อคอตั้ง แขนจีบ คอเสื้อแบบจีน แต่ตัวเสื้อสั้นลอยแบบพม่าและมอญ ติดกระดุมทองแบบเสื้อเชิ้ต ใส่ร่วมกับผ้าถุงปาเต๊ะที่มักจะนำเข้ามาจากประเทศอินโดนีเซีย มีเครื่องประดับเข็มกลัด ที่เรียกว่า “ปินตั้ง” กลัดที่ตัวเสื้อ โดยเริ่มกลัดจากกระดุมเสื้อเม็ดที่สอง ส่วนเสื้อย่าหยา จะมีลักษณะเป็นเสื้อคอแหลม ผ่าหน้าตลอด ไม่ติดกระดุมแต่ใช้เข็มกลัด (ปินตั้ง) 3 ตัว กลัดโยงเสื้อเวลาสวมใส่ ชายเสื้อด้านหน้าแหลม มีลายปักดอกไม้หรือลายสัตว์มงคล เช่น นกยูง ผีเสื้อ แมลงปอ เป็นต้น เสื้อย่าหยาเป็นเสื้อเข้ารูป ภาษามลายู เรียกว่า เสื้อเคบายา (Kebaya)

ลวดลายดอกไม้ที่ปรากฏในผ้าปาเต๊ะ ส่วนมากจะเป็นพืชที่ขึ้นอยู่ในพื้นที่อบอุ่นบริเวณประเทศมาเลเซีย ประเทศอินโดนีเซีย และประเทศฟิลิปปินส์ ซึ่งเป็นดอกไม้มงคลที่มีความหมายในทางที่ดี และใช้เป็นการอวยพร นอกจากนี้ยังมีดอกไม้มงคลของประเทศจีนซึ่งแสดงให้เห็นการผสมผสานทางด้านวัฒนธรรมความเชื่อของสองพื้นที่เข้าด้วยกัน ลวดลายที่พบมากรองลงมา คือ นกนางแอ่น ซึ่งเป็นสัตว์มงคลของวัฒนธรรมจีน หมายถึง การเดินทางออกจากแผ่นดินใหญ่ของชาวจีน แต่เมื่อเวลาผ่านไปคนเหล่านั้นก็เดินทางกลับมายังประเทศซึ่งเป็นบ้านเกิด เหมือนนกนางแอ่นที่บินกลับมายังรังของตน โดยการจัดวางองค์ประกอบของลวดลายจะใช้ลายดอกไม้เป็นหลัก เนื่องจากพื้นที่แถบชวา-มลายู มีการนับถือศาสนาอิสลาม จึงไม่มีการนำสัตว์มาใช้เป็นสัญลักษณ์ในการตกแต่งให้ความหมาย

การแสดงออกของวัฒนธรรมชาวบาบ๋าผ่านรูปแบบของเครื่องแต่งกาย มีการผสมผสานวัฒนธรรมไทยพื้นถิ่นกับวัฒนธรรมจีนเข้าด้วยกัน โดยมีการพัฒนาและปรับเปลี่ยนรูปแบบไปตามความเหมาะสมของสภาพอากาศและการดำรงชีวิต นอกจากนี้ยังแสดงออกถึงความเชื่อและวัฒนธรรมผ่านลวดลายบนเครื่องแต่งกาย โดยนำเอาความเชื่อและวัฒนธรรมที่แตกต่างของแต่ละฝ่ายเข้าไปผสมผสานรวมกันจนเป็นหนึ่งเดียวกัน ในปัจจุบันการแต่งกายแบบบาบ๋า-ย่าหยาจึงกลายเป็นเอกลักษณ์ทางด้านวัฒนธรรมของชาวบาบ๋าจนสามารถนำไปสู่การสร้างชุมชนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้เป็นอย่างดี

การเกิดขึ้นของวัฒนธรรมที่แตกต่างไปจากวัฒนธรรมเดิมนั้น จำเป็นต้องมีปัจจัยบางอย่างที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ซึ่งในส่วนของวัฒนธรรมบาบ๋าแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า เกิดขึ้นจากกระบวนการแต่งงานเมื่อสามีชาวจีนเข้ามาแต่งงานกับภรรยาชาวไทย โดยให้กำเนิดสายเลือดผสมขึ้นคือ กลุ่มชาติพันธุ์ชาวบาบ๋า และเมื่อมีการใช้ชีวิตอยู่ในต่างแดน จำเป็นที่จะต้องปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมของพื้นที่นั้น ๆ โดยเฉพาะการใช้ชีวิตคู่หลังแต่งงาน หากไม่มีการปรับตัวรับฟังความต้องการของทั้งสองฝ่ายจะส่งผลให้การดำเนินชีวิตไม่มีความสุข และอาจทำให้เกิดปัญหาครอบครัวตามมาในภายหลัง ดังนั้นการนำเอาวัฒนธรรมของทั้งสองฝ่ายมารวมกันเพื่อหาจุดร่วมในการใช้ชีวิต จึงส่งผลให้เกิดวัฒนธรรมใหม่ที่สร้างขึ้นจากการผสมผสานสองวัฒนธรรมเข้าด้วยกันได้อย่างลงตัว

อภิปรายผล

วัฒนธรรมบาบ๋า-ย่าหยา เป็นการผสมผสานทางด้านวัฒนธรรมระหว่างวัฒนธรรมคาบสมุทรมลายูและวัฒนธรรมจีน ซึ่งเป็นวัฒนธรรมที่มีการเดินทางผ่านเส้นทางการค้าและการเดินเรือจนเข้ามายังพื้นที่ภาคใต้ของประเทศไทย โดยเครื่องแต่งกายบาบ๋า-ย่าหยา เป็นเอกลักษณ์ที่สำคัญของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวบาบ๋า–ย่าหยา ที่เป็นสายเลือดลูกผสมระหว่างชาวจีนที่เดินทางอพยพเข้ามาและแต่งงานกับชาวพื้นถิ่น และมักจะเป็นพ่อชาวจีนกับแม่ชาวไทย เนื่องจากการแต่งงานของชาวจีนนั้นให้ความสำคัญกับการศึกษาและภาพลักษณ์ในสังคม ชาวจีนที่มีความขยันในการประกอบอาชีพเพื่อหาเงินเลี้ยงดูครอบครัว จึงมีหน้าที่เป็นหัวหน้าครอบครัวและมีภรรยาเป็นชาวไทยที่มีความสามารถในการดูแลบ้านเรือนและมีทักษะทางด้านงานฝีมือ

ดังนั้นหากเป็นการแต่งงานของลูกสาวชาวจีนกับลูกชายชาวไทยจะพบเห็นได้ยาก เนื่องจากชาวจีนมองว่าชาวไทยไม่สามารถทำงานได้อย่างขยันขันแข็งเท่าชาวจีน ซึ่งการแต่งงานของชาวภูเก็ตในอดีตจึงมักจะเป็นการคลุมถุงชน โดยมีการติดต่อผ่านแม่สื่อ

จากการเกิดเชื้อสายลูกผสม ทำให้มีการสร้างวัฒนธรรมใหม่ขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของคนในครอบครัว คือ เมื่อเกิดในแผ่นดินของแม่ ลักษณะการดำเนินชีวิตส่วนมากจึงเป็นไปในรูปแบบของประเพณีและธรรมเนียมไทย แต่เพื่อตอบสนองความต้องการของพ่อที่มีวัฒนธรรมแบบจีน จึงต้องมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบและพัฒนาขึ้นเป็นวัฒนธรรมชาวบาบ๋า-ย่าหยา

การแต่งงานจึงเป็นกระบวนการที่สามารถกำหนดรูปแบบวัฒนธรรมแบบผสมผสานได้จากความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของสามีภรรยา จึงจำเป็นจะต้องมีการนำวัฒนธรรมของทั้งสองฝ่ายมาปรับใช้เพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตคู่ได้อย่างเป็นปกติ ซึ่งการแต่งงานเป็นกระบวนการที่สำคัญที่ทำให้เกิดการผสมผสานสองวัฒนธรรมเข้าด้วยกันจนเกิดเป็นเอกลักษณ์ทางด้านวัฒนธรรมที่แตกต่างไปจากวัฒนธรรมดั้งเดิม โดยแสดงออกผ่านวิถีชีวิต ประเพณี อาหาร สถาปัตยกรรม และเครื่องแต่งกาย โดยเฉพาะวัฒนธรรมการแต่งกายที่แสดงออกให้เห็นได้อย่างชัดเจน เนื่องจากเป็นการผสมผสานสองวัฒนธรรมเพื่อตอบสนองความต้องการของครอบครัวและปรับตัวให้เข้ากับสภาพอากาศและวิถีการดำเนินชีวิต

ประวัติความเป็นมาของเครื่องแต่งกายบาบ๋า-ย่าหยาเป็นการรวมกันของวัฒนธรรมที่เกิดจากชาวจีนและชาวพื้นถิ่น ในระหว่างการเดินทางของวัฒนธรรมจีนที่เข้ามายังประเทศไทยผ่านการเดินเรือได้มีการรับเอาวัฒนธรรมต่าง ๆ ตามจุดพักเรือหรือจุดแลกเปลี่ยนสินค้าเข้ามาด้วย ดังนั้นรูปแบบวัฒนธรรมของชาวบาบ๋า–ย่าหยาจึงไม่ได้มีการผสมผสานกันของสองวัฒนธรรมเท่านั้น แต่ผู้เขียนเห็นว่าในเส้นทางการเดินเรือที่มีการผ่านและแวะพักยังเมืองท่าต่าง ๆ อาจมีการรับเอาวัฒนธรรมดั้งเดิมของพื้นที่นั้นและอาจรับเอาวัฒนธรรมแฝงที่พื้นที่นั้นได้เคยตกเป็นเมืองขึ้นของประเทศต่าง ๆ ไว้ด้วย อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนเห็นด้วยกับการที่กล่าวว่าวัฒนธรรมบาบ๋า-ย่าหยา คือ วัฒนธรรมที่เกิดจากวัฒนธรรมท้องถิ่นและวัฒนธรรมจีนผสมกัน แต่ก็อาจเพิ่มเติม

ในส่วนของวัฒนธรรมแฝงที่ปรากฏให้เห็นผ่านรูปแบบของสถาปัตยกรรม และลวดลายที่สามารถนำมาร่วมวิเคราะห์เกี่ยวกับเส้นทางทางประวัติศาสตร์ของวัฒนธรรมต่าง ๆ ได้

รูปแบบและองค์ประกอบของเครื่องแต่งกายบาบ่า-ย่าหยา ประกอบไปด้วย เสื้อ ผ้านุ่ง (ผ้าปาเต๊ะ) และเครื่องประดับ ซึ่งองค์ประกอบที่สำคัญและขาดไปไม่ได้ คือ เสื้อและผ้านุ่ง เนื่องจากหากไม่สวมเสื้อและผ้านุ่งจะไม่สามารถออกไปนอกบ้านได้ ดังเช่นการแต่งกายในปัจจุบันที่ต้องสวมเสื้อและกางเกง หรืออาจจะเป็นชุดเดรสยาว ส่วนการเลือกใช้เครื่องประดับจะขึ้นอยู่กับโอกาสและพิธีการที่เข้าร่วม หากเป็นงานที่ต้องใช้หน้าตาทางสังคมต้องสวมเครื่องประดับให้มากเพื่อแสดงให้เห็นถึงฐานะและทรัพย์สิน แต่หากเป็นพิธีแต่งงานต้องสวมเครื่องแต่งกายอย่างเต็มยศ เพื่อให้สมความภาคภูมิที่ลูกหลานจะได้ออกเรือนและสืบทายาทให้แก่ต้นตระกูล ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าการสวมเพียงเสื้อ ผ้านุ่ง และรองเท้า สามารถสร้างความสง่างามให้แก่ผู้ที่สวมใส่ได้ ดังนั้นการสวมเครื่องประดับเพิ่มเติมอาจเป็นการบ่งบอกถึงฐานะทางทรัพย์สิน เนื่องจากจังหวัดภูเก็ตเป็นพื้นที่ที่มีกลุ่มผู้มีฐานะอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก ในช่วงเวลาปกติจะไม่ได้แสดงออกถึงฐานะอย่างหรูหรา ดังนั้นเมื่อมีโอกาสได้เข้าร่วมงานหรือพิธีการก็จะมีการแต่งกายอย่างเต็มรูปแบบ เพื่อสร้างหน้าตาและยกระดับฐานะทางสังคมให้แก่ตนและยังช่วยสร้างความสวยงามและความอลังการให้แก่งานหรือพิธีการนั้น ๆ

อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนเห็นว่าปัจจุบันจะสามารถเห็นการแต่งกายด้วยชุดบาบ่า–ย่าหยา ในจังหวัดภูเก็ตได้มากขึ้นกว่าในสมัยก่อน เนื่องจากมีการรื้อฟื้น สนับสนุน และต่อยอดวัฒนธรรมจนเกิดเป็นเอกลักษณ์ด้านการท่องเที่ยวของจังหวัด แต่การเผยแพร่วัฒนธรรมต่าง ๆ ควรมีการศึกษาข้อมูลและเรียบเรียงข้อมูลให้มีความถูกต้องก่อนจะนำไปเผยแพร่เพื่อไม่ให้ข้อมูลมีการบิดเบือนไปจากความจริงทางด้านประวัติศาสตร์

ข้อเสนอแนะ

จังหวัดภูเก็ตควรมีการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้และพิพิธภัณฑ์เกี่ยวกับเครื่องแต่งกายบาบ่า-ย่าหยา เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งนอกจากจะเป็นการเผยแพร่องค์ความรู้เกี่ยวกับการแต่งกายแล้วยังเป็นแหล่งสร้างสรรค์การเรียนรู้ของสังคม

เอกสารอ้างอิง

บรรเจิด ตันติวิท. (2549). *ผมเป็นบาบ่าคนหนึ่ง เป็นบาบ่าภูเก็ต.* กรุงเทพฯ: วัฒนาการพิมพ์.

ปิยะนันท์ ลานยศ. (2553). *เครื่องแต่งกายและเครื่องประดับของชาวเปอรานากัน ในเขตเมืองเก่า อำเภอเมืองจังหวัดภูเก็ต.* (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปบัณฑิต). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2542). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542.* กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์การพิมพ์.

วันชัย ตันติวิทยาพิทักษ์. (2562). *First Generation การเดินทางของคนรุ่นเสื่อผืนหมอนใบ*. กรุงเทพฯ: แซลมอน.

วิกรม กรุงแก้ว. (2563). วัฒนธรรมการแต่งกายของสตรีชาติพันธุ์บาบ๋าในจังหวัดฝั่งทะเลอันดามัน. *วารสารสถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 22*(1), 60-71.

อภิชาติ สมบัติ. (2557). *วัฒนธรรมการแต่งกายชุดย่าหยาและรองเท้าปักของสตรี อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต.* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร.